

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Kuntien rahoitus ja soten talousvaikutukset

VM / Kunta- ja aluehallinto-osasto

Sote-uudistus

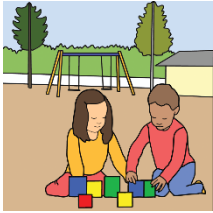
Esityksen sisältö

- Mitä tehtäviä ja kustannuksia kunnilta siirtyy?
- Mitä tuloja kunnilta siirtyy?
- Mitä vaikutuksia siirroilla on kuntien talouteen erityisesti käyttötalouden näkökulmasta? (omaisuusasiat oma esityksensä)
- Miten taloudellisia vaikutuksia on kohtuullistettu ja millainen on uusi valtiosuusjärjestelmä?
- Alustavan muutoslaskelman tuloksia

Uudistuksella merkittävät vaikutukset kuntien toimintaan ja talouteen

Kuntiin lakisääteiset tehtävät jatkossa:

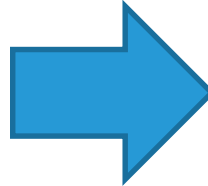
Ns. valtionosuustehtävät

- Varhaiskasvatus
- Esi- ja perusopetus
- Kirjastot
- Yleinen kulttuuritoimi
- Taiteen perusopetus

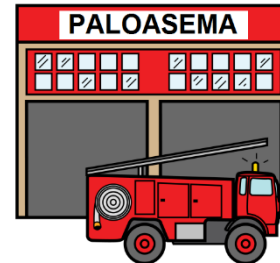
Lisäksi yleinen toimiala, tekninen toimi ja vapaaehtoiset muut tehtävät

Sote-maakuntiin:

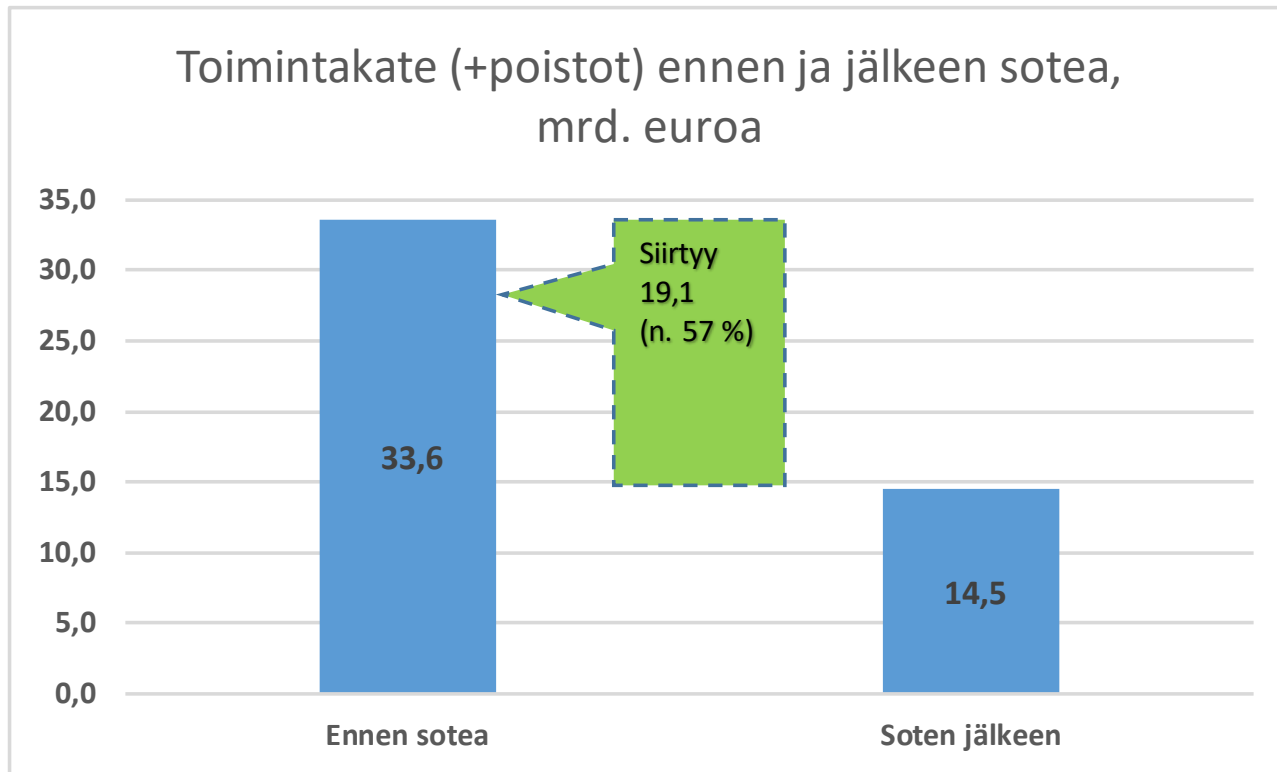

Sosiaali- ja terveydenhuolto

sekä palo ja pelastustoimi

Toimintakate (nettokustannukset) ennen ja jälkeen sote-uudistuksen, arvio vuoden 2020 tasossa

Sote-palveluihin liittyvät kustannusten kasvupaineet poistuvat kunnilla.

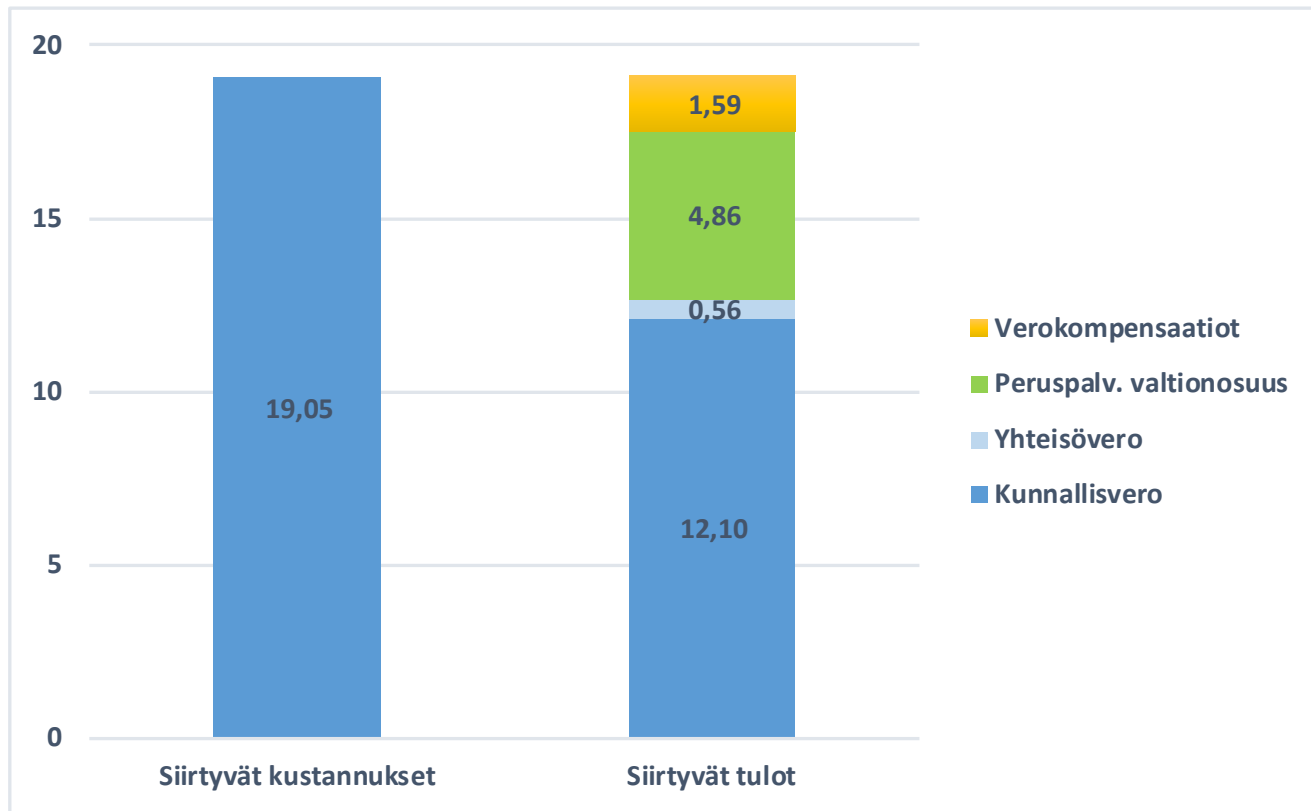
Toisaalta esim. talouden tasapainottamiskeinot rajallisemmat kuin nykyisin.

Tulojen eli rahoituksen siirto kunnilta sote- maakuntiin

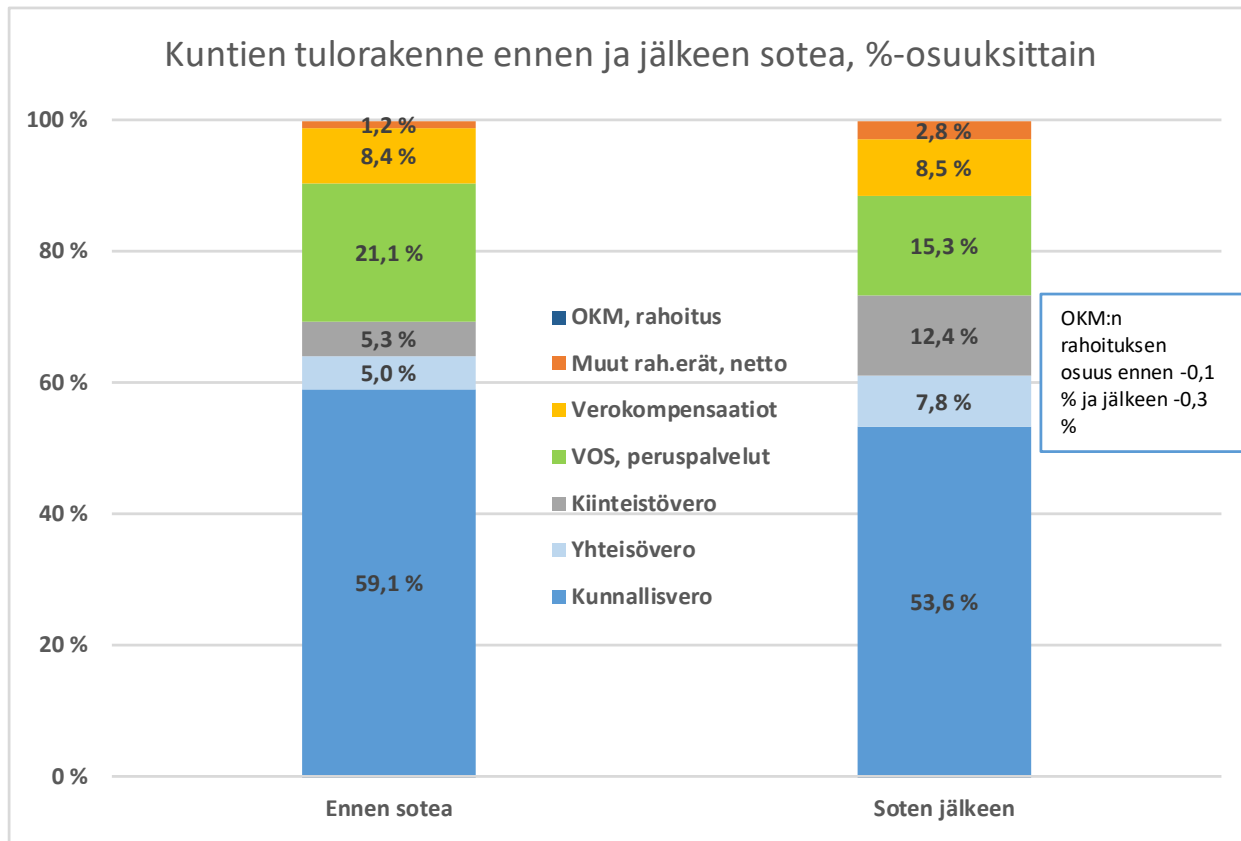

- Kuntien siirtyviä sote- ja pelastustoimen kustannuksia vastaavasti siirretään tuloja:
 - *peruspalvelujen valtionosuuksia (ns. sote-osat n. 70 %)*
 - *kunnallisveroja (alentamalla tuloveroprosenttia, arvio n. 12,63 %-yksikköä)*
 - *yhteisöveroja (alentamalla 1/3 kuntaryhmän osuutta) ja*
 - *veroperustemuutoksista johtuvia veromenetysten korvauksia (70 %).*
- Kunnallisveroprosentin tasasuuri alentaminen edellyttää ansiotuloverorasituksen siirtämistä valtionverotuksen puolelle -> **kuntalaisten ansiotuloverotus (verorasite) pysyy ennallaan** (lähes täysin). Myös kuntien välinen **kunnallisveroprosenttien vaihteluväli** pysyy ennallaan.
- Mikäli kunnallisveroa siirrettäisiin kuntakohtaisesti siirtyvää kustannusta vastaavasti, johtaisi se kuntalaisten verotuksen suuriin muutoksiin (valtion verotus ei voi poiketa alueellisesti).
- Kunnilta siirrettävät kustannukset ja tulot määritetään sote-uudistuksen voimaantulovuotta edeltävän vuoden tasossa.

Siirtyvät kustannukset ja tulot ovat yhtä suuret koko maan tasolla (vuoden 2020 arviolaskelma, mrd. euroa)

Kuntien tulorakenne ennen ja jälkeen sote-uudistuksen, arvio vuoden 2020 tasossa

Kunnallisvero soten jälkeenkin merkittävin tulonlähde.

Kiinteistöveron suhteellinen osuus kasvaa selvästi (josta ei tehdä siirtoja sote-maakuntiin).

Soten vaikutukset kunnan talouteen vaihtelevat lähtökohtaisesti merkittävästi

- Muutoksia kuvataan talouden **tasapainotilan muutoksella**, jolla tarkoitetaan **vuosikatetta poistojen jälkeen** (käyttötulojen ja -kustannusten erotus).
- Siirtyvät kustannukset voivat poiketa yksittäisen kunnan kohdalla merkittävästi siirtyvistä tuloista, koska:
 - A) sote-kustannuksissa on suuri vaihteluväli
 - B) kunnallisveron tuotossa on suuri vaihteluväli
 - C) yhteisöveron jako-osuuksissa on suuri vaihteluväli
 - D) tulojen tasausjärjestelmässä on suuret muutokset verotulojen vähenemisen seurauksena (tasausraja alenee -> tasauslisät pienenevät merkittävästi).
- Muutoksia kohtuullistetaan:
 - 1) Siirtyvien kustannusten ja tulojen erotuksen **muutosrajoitin** (+/- 60 % erotuksesta)
 - 2) 5 vuoden porrastetusti aleneva siirtymätasaus ja toistaiseksi **pysyvä muutostasaus (muutos enintään +/- 100 €/asukas eli alle 1 vero-%-yksikön tuoton)**
 - 3) *Lisäksi tulojen tasausjärjestelmän esitettävät muutokset (tasauslisä- ja vähennysprosentteihin) tasaavat osaltaan muutoksia.*

Uusi valtionosuusjärjestelmä

- Rakenne sama kuin nykyisin (tarve-erojen ja tulojen tasaus)
- Tarveperustaisesta osasta poistettu ns. sote-osat (mm. sairastavuus ja aikuis- ja vanhusväestö sekä osa muista kriteereistä)
- Kriteerit muutoin samat kuin nykyisin, mutta **uutena hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa (100 milj. €)**
- Eräiden nykyisten kriteereiden laskentatapaa tarkistetaan hieman sekä yhtenäistetään sekä poistetaan eräitä aiempia tasausjärjestelyjä
- Suurimmat muutokset tulojen tasausjärjestelmään:
 - **tasauslisä-% nostetaan 80:stä 90 %:iin** sekä
 - **tasausvähennys-% lasketaan vähintään 30:stä kiinteään 10 %:iin.**
 - Lisäksi **kiinteistövero** sisällytetään 50 %:n osuudella tulojen tasauksessa huomioon otaviin verotuloihin. Voimalaitosten osalta tasauksessa huomioidaan vain ydinvoimalaitokset ja niiden veroprosentteina käytetään tasauksen laskennassa yleistä (keskimääräistä) kiinteistöveroprosenttia.

Peruspalvelujen valtionosuuden rakenne (2020), yht.veto

	NYKYTILANNE	Sote-vossien siirron jälkeen (puhdas siirto)	Uusien kriteereiden jälkeen (esitys)
Asukasmäärä 31.12.2018	5 488 130	5 488 130	5 488 130
Ikärakenne, lask.kust.	18 727 705 796	6 583 295 892	6 856 418 952
Sairastavuus	6 465 017 140	0	0
Muut lask. kust.	1 733 432 303	1 508 086 104	1 331 742 297
Laskennalliset kust. yht.	26 926 155 239	8 091 381 995	8 188 161 249
Omarahoitusosuus, euroa	20 057 304 067	6 027 283 891	6 155 870 777
Omarahoitusosuus, €/as	3 655	1 098	1 121
Valtionosuusprosentti	25,51	25,51	24,87*
Valtionosuus omarah.os. jälkeen	6 868 851 172	2 064 098 104	2 036 406 569
Lisaosat, yht.	342 443 590	102 733 077	221 811 109
Valtionosuuksien lisäykset ja vähennykset	-922 111 644	-758 616 831	-766 162 137
Osakuntaliitokset, siirtyvät asukkaat	0	0	0
Osakuntaliitokset, siirtyvät eurot	0	0	0
Valtionosuus, ennen verotulotas.	6 289 183 118	1 408 214 350	1 492 055 542
Verotuloihin perustuva vos-tasaus	779 336 001	344 441 464	693 284 941
Verotulotas.muutoksen neutralisointi	-	434 894 537	24 879 229
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	7 068 519 119	2 187 550 351	2 210 219 712
Veromenetysten korvaus	2 269 000 015	680 700 005	680 700 005
Veronlykkäysten korvaus (korona)	547 000 000	547 000 000	547 000 000

*= hyte -1 %-yks. ja tmt-komp. (29 milj. e) +0,36 %-yks.

tasauslisä-% 90 ja tasausväh.-% 10 sekä 50% kivistä ml. syrjälisän laskentatavan muutoksen rahoitus (-21 milj.

n. +22,6 milj. euron kasvu johtuu lääkärihelikopterien rah.osuuden poistumisesta

poistetaan 70 %

Peruspalvelujen valtionosuuden yksityiskohtainen rakenne

Yksityiskohtainen jaottelu:

	Lask. Kust.			Hinnat, €:		
	Nykytilanne:	Puhdas siirto	Esitys	Nykytilanne	Puhdas s.	Esitys
Ikä 0-5	2 771 890 982	2 159 303 075	2 159 303 075	8 511,95	6 630,81	6 630,81
Ikä 6	551 995 434	430 004 443	430 004 443	9 043,62	7 044,98	7 044,98
Ikä 7-12	2 807 565 726	2 187 093 700	2 187 093 700	7 573,36	5 899,65	5 899,65
Ikä 13-15	2 319 505 357	1 806 894 673	1 806 894 673	12 981,41	10 112,52	10 112,52
Ikä 16-18 (ehdotus 16 ja vanhemmat)	726 055 671	-	273 123 060	4 139,31	-	60,00
Ikä 19-64	3 248 831 202	-	-	1 022,15	-	-
Ikä 65-74	1 393 747 503	-	-	2 022,70	-	-
Ikä 75-84	2 044 439 108	-	-	5 642,12	-	-
Ikä 85+	2 863 674 812	-	-	19 505,86	-	-
Ikärakenne yht.	18 727 705 796	6 583 295 892	6 856 418 952			
Sairastavuus	6 465 017 140	-	-	1 178,00	-	-
Työttömyysaste	503 659 418	438 183 694	365 297 492	91,55	79,65	66,40
Kaksikielisyys	100 883 981	87 769 064	87 769 064	282,24	245,55	245,55
Vieraskielisyys	735 902 293	640 234 995	554 302 249	1 982,49	1 724,77	1 424,18
Asukastiheys	198 187 947	172 423 514	172 423 514	39,87	34,69	34,69
Saaristo	14 528 001	12 639 361	12 639 361	388,47	337,97	337,97
Saaristo-osakunta	9 662 120	8 406 044	8 406 044	284,18	247,24	247,24
Koulutustausta	170 608 543	148 429 433	130 904 574	405,26	352,58	24,00
Muut lask.kustannukset	8 198 449 443	1 508 086 104	1 331 742 297			
Syrjäisyys	120 932 535	36 279 761	57 772 411	215,70	64,71	55,00
Saamen kotiseutualueen kunta	3 605 340	1 081 602	1 081 602	2 739,62	821,89	821,89
Työpaikkaomavaraisuus	217 905 715	65 371 714	62 908 486	65,46	19,64	11,50
Hyvinvoinnin ja terv. edistäminen (hyte)	-	-	100 048 610	-	-	18,23
Lisäosat, yht.	342 443 590	102 733 077	221 811 109			
poistuu: KIKY:stä 70 %		163 494 813	163 494 813			(lisää vossien määrää)
poistuu: TMT-kompensatio v. 2006	-	-	29 549 300			(vähentää vossien määrää)
poistuu: v. 2010 vos-järj.muutos tasaus	-	-	497 339			(vähentää vossien määrää)
poistuu : TMT-uudist. liittyvä vos-tasaus	-	-	0			(vaikutusta kuntakohtaisesti)
Valtionosuuden lisäykset ja vähenn.	-922 111 644	-758 616 831	-766 162 137			

Lisäksi uudessa järjestelmässä sote-siirron muutosrajoitin sekä siirtymä-/järj.muutostasaus, jotka ovat kunta-valtio -suhteessa kustannusneutraaleja.

Sote-uudistus

Kuntatalouden kestävydestä sote-uudistuksen jälkeen

- Yhdenkään kunnan tasapainotilan muutos ei ylitä yhden kunnallisveroprosentin tuottoa.
- Sote-tehtävien kustannusten (merkittävät) kasvupaineet poistuvat kuntien harteilta -> lisää myös ennakoitavuutta.
- Kunnallisveroprosentin tuotto hieman paranee (keskimäärin n. +11 €/asukas) ja mahdollinen veronkorotus tuo suhteessa budjetin kokoon enemmän tuloja kuin nykyisin.
- Budjetin puoliintumisen vuoksi talouden tasapainottamiskeinot ovat rajallisemmat kuin nykyisin.
 - Jos kunnalla on jo ennen uudistusta talousvaikeuksia, tilanne voi olla haastava.
- Velat säilyvät ennallaan (pl. osa konsernivelasta poistuu), joten suhteellinen velkaantuneisuus tuplaantuu.
 - Oleellista ovat kuitenkin **käytettävissä olevat tulot** (= tulot – kustannukset), johon enintään +/- 100 €/asukas muutos.

Alustavien laskelmien tuloksia

- Nykyinen arviolaskelma on tehty vuoden 2020 tasossa.
 - 1/2019 talousarviokyselyn tiedot kustannuksista, tulotiedot valtiovarainministeriöstä.
- ***Laskelmat ovat alustavia ja niihin liittyy poikkeuksellista epävarmuutta koronaepidemian vaikutusten takia.***
- Laskelmia päivitetään vielä useampaan kertaan ennen lopullista laskentaa
 - Lopullinen laskenta tehdään voimaantuloa edeltävän vuoden tasossa.
 - **Koronatilanne ei ole näin ollen peruste uudistuksen lykkäämiselle.**
 - Kustannukset kahden edeltävän vuoden keskiarvona ja tulot edeltävän vuoden tiedolla.
- Muutoksia rajataan siirtymätasauksella siten, että:
 - muutos voimaantulovuonna +/- 0 €/asukas ja sitä seuraavina vuosina kasvaen enintään +/-25 €/asukas per vuosi
 - muutos rajataan toistaiseksi **pysyvään +/- 100 €/asukas enimmäismuutokseen** (5. vuodesta eli v. 2027 lähtien)

Talouden tasapainon muutos kuntaryhmittäin

	As.luku 31.12.2018	Nykyinen tasapaino €/as	UUSI tasapaino ml. siirtymätas. €/as	Muutos €/as
Koko maa	5 488 130	-1	4	5
Varsinais-Suomi	478 582	-154	-123	31
Satakunta	218 624	-62	-61	1
Kanta-Häme	171 364	54	15	-38
Pirkanmaa	517 333	-22	-3	19
Päijät-Häme	207 394	5	-58	-63
Kymenlaakso	166 623	142	166	24
Etelä-Karjala	128 756	79	37	-42
Etelä-Savo	95 414	12	-19	-31
Pohjois-Savo	291 474	-102	-58	44
Pohjois-Karjala	165 569	2	-52	-53
Keski-Suomi	273 283	-23	-79	-57
Etelä-Pohjanmaa	194 316	-75	-39	36
Pohjanmaa	176 193	32	97	65
Keski-Pohjanmaa	68 437	-40	1	41
Pohjois-Pohjanmaa	412 161	-130	-116	13
Kainuu	73 061	-143	-90	53
Lappi	178 522	13	63	50
Helsinki	648 042	260	345	85
Vantaa+Kerava	264 420	-107	-175	-69
Itä-Uusimaa	97 263	23	-60	-83
Länsi-Uusimaa	464 302	84	27	-57
Keski-Uusimaa	196 997	-131	-157	-26
Uusimaa yht.	1 671 024	93	92	-2

	As.luku 31.12.2018	Nykyinen tasapaino €/as	UUSI tasapaino ml. siirtymätas. €/as	Muutos €/as
Koko maa	5 488 130	-1	4	5
Yli 100 000 as.	2 169 897	24	33	9
40 001-100 000 as.	1 013 940	-2	-8	-6
20 001-40 000 as.	819 892	-12	-16	-4
10 001-20 000 as.	596 663	-22	-10	12
5 001-10 000 as.	543 682	-25	-15	10
2 000-5 000 as.	295 185	-46	-39	7
Alle 2 000 as.	48 871	-127	-99	28

Laskelma sisältäen +/- 100 €/asukas enimmäismuutostasauksen (= järjestelmä täysimääräisesti voimassa).

Huom! Koko maan muutos n. +5 €/as positiivinen johtuen lääkärihelikopterien kuntien rahoitusosuuden poistumisesta.

Kuntakohtaiset laskelmat ja tarkempi tausta-aineisto

- Sote-uudistuksen verkkosivuilta löytyvät **kuntakohtaiset laskelmat** ja muu tarkempi tausta-aineisto
- Muutoksia on **havainnollistettu suhteuttamalla muutos laskennallisena paineena kunnallisveroprosenttiin** (joko laskuvarana tai korotuspaineena)
- Seuraava laskentapäivitys syksyllä 2020
- Lisätietoja valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osaston asiantuntijoilta (ao. verkkosivuilla yhteystiedot)

soteuudistus.fi/materiaalit

Lisätiedot

Neuvotteleva virkamies Ville Salonen, puh. 0295 530 388

Finanssineuvos Markku Nissinen, puh. 0295 530 314

Neuvotteleva virkamies Matti Sillanmäki, puh. 0295 530 444

etunimi.sukunimi@vm.fi

VM/kunta- ja aluehallinto-osasto